

Fataburen 1985

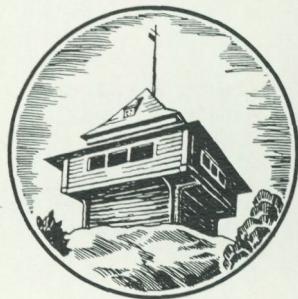
Fataburen

1985

Det sårbara samhället

Fataburen

1985

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Mátyás Szabó
Redaktionssekreterare: Berit Nordin

Summaries translated into English by
John Hogg

Omslagsbild: Målning av Paolo Uccelli (ca 1397–1475), Sankt Göran
och draken, omkring 1455.

Omslagsarrangemang: Håkan Lindström
Om inte annat anges tillhör bildmaterialet Nordiska museet
© Nordiska museet och respektive författare
Tryckt hos Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1985
ISBN 91 7108 247 6
ISSN 0348 971 X

Vardagen som skydd och värn

Annette Rosengren (Text och bild)

Det är som en liten ö här. Man ser på TV, men det är som om det vore en annan värld. Man tar inte in det.

Det är en sak som är viktig för mig, och det är att ta tillvara såna där små saker. Man är visserligen pressad på pengar och stress, men bara att jag kan sätta mig ute på gräsmattan och plocka maskrosor, då är jag lycklig. Och om himlen är blå. Och att barnen är friska, det betyder mycket. Att man kan stoppa upp. Det finns ju oändligt många ljuspunkter. Och det är samma med det här som skrivs och sägs om Sverige, det här blablabla. Jag tänker ofta på det här, vilket fint land det är. Man har allt man behöver. Det är ingen som behöver lida nöd. Inte materiellt sett i alla fall. (Lisbet, 36-årig tvåbarnsmamma i beredskapsarbete.)

Asketorp. 5000 invånare. Av utseendet att döma ett normalsvenskt landsbygdssamhälle.* Ligger i mellan-Sverige utmed en genomfartsled i nord-sydlig riktning. Vid in- och utfarterna ett antal småindustrier och verkstäder. I centrum en handfull affärsgator och ett torg. De sedvanliga affärerna, däribland drygt tio dam- och herrfrisörer, fyra blomsteraffärer och tre konditorier. Konditorierna stänger sex på vardagskvällar, tolv på lördagarna och har stängt på söndagarna. En kvällsöppen pizzeria och ett kvällsöppet gatukök. Tre kiosker, en i centrum och två i ytterområdena. I centrum finns mest äldre hus, medan 70- och 80-talens många småhus dominerar i ytterområdena. Litet närmare centrum finns flerfamiljshusen, nästan alla äldre än tio år.

Utåt sett är Asketorp ett samhälle präglat av välstånd, präktighet, ordning – och enformighet. Men är det enformigt? Hur stabil är välfärden? Hur bemästrar invånarna tillvarons hotfulla sidor? Frågor som

* Namnet fingerat.

inte kan besvaras på några sidor, men utrymmet räcker för att antyda hur människor lever i och med ett svenskt småsamhälle på 1980-talet.

Det var välfärden, präktigheten och det till synes enformiga, som präglade *mitt* första intryck, när jag för drygt fyra år sedan inledde bekantskapen med Asketorp. Idag har mitt förhållande till orten vuxit till vänskap och mina första intryck av tillvaron där har ändrat karaktär, men de finns samtidigt kvar. Fortfarande andas Asketorp välfärd och präktighet, något som är mest slående hos den generation som är född på 1940- och 50-talen och som varit barn och tonåringar i 50- och 60-talets folkhems-Sverige.

Välfärdens Asketorp

Småindustrisamhället Asketorp kan karakteriseras på flera vis. För den som kommer utifrån och vill införa förändringar uppfattas det många gånger som ett trögt samhälle. Det är ett samhälle där det politiska livet snarare utmärks av samförstånd än av stridigheter. Ur ett vardagsperspektiv kan det ses som ett samhälle med två världar, kvinnovärlden och mansvärlden. Samtidigt är det ett parsamhälle, präglat av att man bildar par tidigt och sedan snart skaffar barn och eget hus.

Mamma, pappa och barn utgör asketorps-tillvarons kärna och formar om inte hälften av alla hushåll så åtminstone nästan hälften.¹ Runt barnfamiljerna cirklar sedan såväl mor- och farföräldrar som ungdomar. Ungdomstiden är kort i Asketorp. Utan utbildningstradition i orten och utan tillräckligt lockande alternativ har många kvinnor fått, och får, sitt första barn i 19–20–21-

årsåldern, ja tidigare. Vid 30–35 år man två- eller trebarnsmor. Vid 40 är många mormor.

Det synligaste uttrycket för välfärdens Asketorp är de många småhusen. Idealet för barnfamiljer är att bo i eget hus och ungefär nio av tio skolbarn bor också i småhus. De som bor i flerfamiljshus är främst äldre människor, fränskilda med och utan barn, unga par som ännu inte skaffat hus och ensamboende ungdomar. Nästan alla barn växer upp med eget rum i småhuset. Miljön är fräsch, prydlig och välordnad. Rummen är välstädade, kläderna nytvättade och moderna. Den materiella standarden är hög med bil, färg-tv, ofta video, stereoanläggning, hushållsmaskiner, diskmaskin, tvättstuga osv. "2 barn, eget hus och en Volvo 245" har någon sammanfattat som asketorpsbornas livsstil.

Men asketorpsbon i gemen är inte någon höginkomsttagare. I själva verket hör medelinkomsten i kommunen till de lägsta i länet och arbetslösheten är hög. Den "vanlige" asketorpsbon försörjer sig som industriarbetare, som kommunalarbetare, som anställd inom handel och service, som undersköterska eller biträde på sjukhemmet, som lokalvårdare m.m. Men många företag har lagt ner sin verksamhet eller strukturerats om till ett minskat antal anställda. Inte bara ungdomar och äldre drabbas av detta utan även familjeförsörjare i 30–40-årsåldern. Var tredje yrkesarbetande har sin arbetsplats utanför kommunen.

I samhället som helhet finns alla samhällsklasser representerade, men den viktigaste skiljelinjen i sättet att leva är i allmänhet förknippad med utbildning. De högutbildade kommer nästan alltid utifrån och har genom utbildning och yrkeskarriär, ofta även uppväxt, präglats av andra levnadsmönster. Den vanlige asketorpsbon är i regel lågutbildad och antingen han eller hon är anställd eller är sin egen, har de främst tillvaron i Asketorp som måttstock. "Det goda livet" innebär då ungefär samma saker, men den egna småföretagaren kan ibland ha lättare att realisera sina önskiningar än den anställde.

Även om den materiella standarden är hög i Asketorp är barnfamiljernas ekonomiska ramar snäva och utrymmet för stora utgifter vid sidan av huset och vissa kapitalvaror är små. Semesterresor tex blir det inte ofta på mer än en vecka och sällan utanför Sverige. Tillvaron bygger på att familjens sammanlagda inkomster från löner och bidrag (bostadsbidrag, barnbidrag etc) inte minskar och att nätverket av ekonomiskt fördelaktiga kontakter kan utnyttjas. Man ger och får arbetshjälp, använder sig av släktingar och bekanta, köper varor förmånligt och via kontakter. Man extra knäcker och man utnyttjar andras behov av extra inkomster.

Men tillvaron kan samtidigt uppfattas som skör. Banken äger huset, många har upplevt arbetslöshet, och skilsmässorna ökar. Och runtom i världen rustar stormakterna med avancerade vapen och skog och vattendrag blir alltmer förstörda.

Att säga att sådana saker inte berör asketorpsborna vore en överdrift. Samtidigt vore det en överdrift att säga att oron för vad som kan hända är en ständig följeslagare. Vardagen rullar på och fyller upp tillvaron så att omvärldens avigsidor aldrig blir riktigt påtagliga. "Vi har inga stora krav på tillvaron, vi vill ha ett lugnt och harmoniskt liv." Något förenklat sagt: Asketorpsbon vill vara ungefär som grannarna, släktingarna och arbetskamraterna runtom. Man vill inte vara "märkvärdig", dvs inte ha annorlunda åsikter, bära annorlunda kläder eller stå för annorlunda handlingar. För den som vill något annat kan tillvaron i Asketorp därför kännas trång och precis som på annat håll förekommer det såväl neuroser som marginella livsstilar. Naturligtvis finns det också de som flyttar, för att de inte trivs eller som följd av arbetslöshet eller skilsmässa.

Men vad är då vardagen i Asketorp? Vad ger den innehåll och mening och vad ger den kraft att mota bort det som är hotfullt?

Vardagens två världar

Asketorp är ett samhälle för familjer, ett samhälle där vuxna människor lever i par.

Elisabet
och Kurt

Samtidigt är det ett samhälle som präglas av att män och kvinnor formar egna sfärer. Inom familjen möts och kompletterar dessa varandra. Asketorp är därför ett samhälle som kan vara svårt att leva i för ensamstående.

Inom denna ram är asketorpstillvaron fylld av bådas arbetssamma strävan, där familjens materiella välstånd intar en viktig plats. Han är familjens huvudförsörjare och har också ansvaret för reparationer, tekniska frågor, bilen, cyklarna, vedanskaffning och vedhuggning i alla de familjer där man eldar med ved. Han gräver i trädgården och sköter över huvud taget tyngre sysslor. Hon ansvarar för barnen och hemmet och i många fall familjens ekonomi. Han "drar hem" pengarna, hon förvaltar och fördelar dem. Hennes ekonomiska bedömningar och förmåga att hålla ihop ekonomin är enligt somliga viktigare än att ha gott om pengar.

Uppdelningen manligt-kvinnligt är ändå inte entydig. Kvinnorna är också försörjare. Men de arbetar sällan heltid och de är lösare förankrade på arbetsmarknaden än männen. De har dagbarn eller några timmars trapp- och kontorsstädning. De har ofta vikariat inom vården, på kontor, i affärer och de hakar på tillfälliga arbeten. Deras lön är ett komplement till familjeekonomin. Men den är viktig och det är inte sällan tack vare den som familjen har råd att unna sig det som går utöver det allra nödvändigaste, bostadskostnaderna och maten. Männen tar å andra sidan också ansvar för barnen. De hör sig för och engagerar sig, de är hemma med barnen när kvinnorna är på symöte, deltar i klassmöten i skolan. De drar barnvagnar på gatorna, matvagnar i affären eller bär babysar på armen. Men mycket få män är pappalediga mer än de tio dagarna i samband med förlossningen och det hör till kvinnornas värld att ordna med dagisplats och dagmamma. Och på dagis säger man att när barnen är sjuka är det nästan alltid mammorna som blir hemma från arbetet.

Männens tillvaro är rörligare än kvinnornas. De går ut och in i hemmet, där hon är

den fasta punkten. Är hon hemma kommer han hem från arbetet mitt på dagen och äter. På kvällar och helger far han iväg på extrajobb, för att ordna med bilen, för att hjälpa en släkting, en arbetskamrat eller en granne, för att låna redskap och verktyg, för att hugga ved, för att fiska eller jaga, för att delta i korpidrotten eller titta på en ishockeymatch.

Kvinnorna har sin lediga kväll när de en gång i veckan, eller varannan vecka, har symöte med en handfull andra kvinnor (systrar, arbetskamrater, gamla skolkamrater etc). Då är det odiskutabelt att han skall vara hemma. Men när barnen blivit större kan symöteskvällen utvidgas också till en kurskväll.

Kvinnornas och männens olika världar formar tillvaron så att hon och han egentligen inte tillbringar så mycket tid tillsammans. Hon har sina främsta intressen och uppgifter i hemmet, han har dem utanför. I Asketorp hyllas inte idealet att man skall ha all fritid tillsammans. Undantagen är fredags- och lördagskvällar, familjekvällar då familjen är samlad hemma. Man festar på mat som inte är husmanskost, rätter som hon, eller han, lagat från recept hon lockats av i någon veckotidning. Man tittar på TV, man är tillsammans. Fredagskvällar och lördagskvällar är därför tillfällen när man inte tränger sig på hos asketorpsborna.

De två världarna präglar det sociala nätverket. Männens samtalsvärld utgår från idrotten, fisket, husbygget och någon gång händelser som inträffat på jobbet. Kvinnorna pratar på motsvarande sätt om barnen, hemmet, kläder och arbetet. Man talar med och lyssnar till varandra, men i stort sett är det med andra män som män helst syns resonera och spekulera och utbyta erfarenheter med. Och på samma sätt är det med andra kvinnor som kvinnorna mest resonerar. Även om ungdomsåren innebär en tid av vänskap och nära kamratskap över könsgränserna domineras den vuxne asketorpsbons umgänge och vänkrets av det kön hon eller han tillhör. Om en kvinna syns ute med en man som inte är hennes

make eller sambo, väcker det spekulationer, liksom om två grannar av skilda kön umgås.

För kvinnornas del består nätverket främst av nära kvinnliga släktingar (i första hand systrar och modern) och av kvinnliga grannar och arbetskamrater. Männens värld domineras av hans manliga släktingar (svågrar och svärfar inte sällan mer än bröder och far, eftersom kvinnornas släktskap ofta dominerar släktumgänget), manliga grannar och arbetskamrater. I deras gemensamma umgänge intar nära släktingar en påfallande viktig roll och födelsedagar, barns och vuxnas, är viktiga tillfällen. Släktumgänget (främst med föräldrar och syskon med familjer) fyller i själva verket en så stor del av tillvaron utanför arbetsplatsen att inflyttade familjer utan förankring till orten sagt att det på grund därav tagit flera, flera år innan de känt sig hemma i Asketorp.²

I Asketorp är könsrollerna tydliga och kompletterande. Sällan tycks detta leda till konflikt. Jämlikhet i Asketorp är i praktiken mer en fråga om att komplettera varandra än att dela allting lika. Hemmet, barnen och familjen är asketorpskvinnornas största intresse, men inte som en kompensation utan som en följd av de erfarenheter, föreställningar, kunskaper och ideal som blivit deras genom uppväxt och socialisation in i Asketorps kvinnovärld. Det är en värld som lika tydligt syns ha präglat arbetarkvinnor och kvinnor ur lägre medelklass, som vuxit upp i andra liknande samhällen och som först som vuxna bosatt sig i Asketorp.³

Som barn och tonåringar har kvinnorna blivit intresserade av kläder och hur man skapar ett hem, det har lärt sig hur färger, tyger och garner passar ihop. De har lekt med dockor, vaktat babysar och småbarn och när de tänkt sig en vuxentillvaro har de satt barn och familj främst. På motsvarande sätt har männen vuxit in i mansvärlden, präglad av mäns kunskap och intressen. De har lärt sig hantera hammare, bormaskin och yxa och tänkt sig vuxenvärlden mer i termer av arbete och inkomst än hem och

barn. De har lärt sig förstå hur motorer och teknik fungerar och de har tidigt grundlagt ett stabilt intresse för hockey, bandy, fotboll och andra idrotter. Men inte heller här är gränserna entydiga. Också en och annan flicka har klättrat i träd och prövat en hammare och också pojkar har visat omsorg om småbarn.

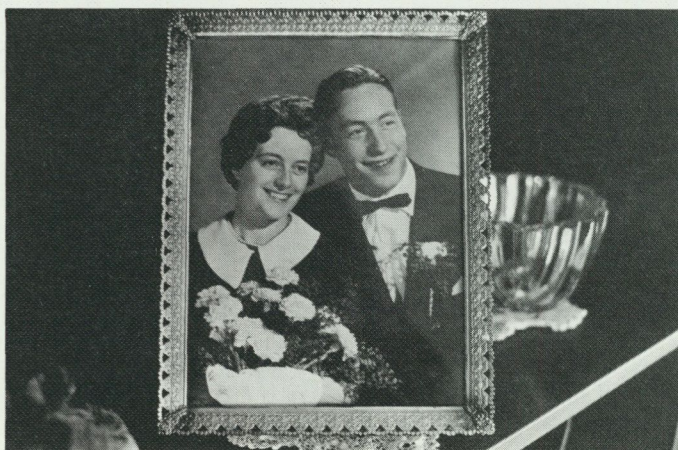
I gymnasieskolan idag väljer pojkar och flickor fortfarande efter traditionella könsrollsmönster. Flickorna tänker sig ett arbete där de har med människor att göra och till vårdlinjen är ansökningarna många. Pojkar väljer teknik. De tvååriga linjerna favoriseras och efter skolan vill man ut och arbeta så fort som möjligt. Det finns ingen utbildningstradition i Asketorp och antalet asketorpsbor, som går vidare till högskoleutbildning är procentuellt lägre än på andra håll i länet.⁴ I arbetslivet finns återigen de två världarna. Arbetsplatserna är antingen övervägande manliga (verkstadsindustrin m.m.) eller övervägande kvinnliga (sjukhemmet och öppenvården, lokalvården, en textilindustri, barnomsorgen etc). Men broar finns.⁵

Det synliga skapandet

Männens värld är den man lättast får syn på. Männen bygger hus, utför reparationer med bestående resultat, far omkring i bilar, spelar hockey. Kvinnornas verksamhet är mer dold, men också med resultat, fullt synliga om man förstår att se dem. Hemarbetet innebär inte bara städning, matlagning, bak, tvätt och barnavård, det som brukar kallas osynligt reproduktionsarbete. Där finns också det skapande och bestående, eftersom det är kvinnorna som främst ligger bakom valet av möbler, lampor, textilier, ja över huvud taget det intryck som hemmet ger och den utformning det har. Kvinnorna står också för familjemedlemmarnas val av kläder, sina egna, barnens och mannens. De köper på postorder, utnyttjar extraerbjudanden och gör shoppingresor till Stan. När han går på ishockeymatch en vardagskväll är han utåt sett en skapelse av henne. När paret går på idrottsföreningens årsfest bär han kläder som hon har valt. När han

Sivertssons

äter middag i köket eller sitter i vardagsrummet och ser på lördagseftermiddagens Tips-Extra i TV, sitter han i en miljö präglad av främst hennes smak, intressen och kunskaper. Och den miljön förändrar och förnyar hon genom att tillföra nya inslag inom de ramar ekonomin tillåter. Hon syr och virkar gardiner och dukar, broderar taylor, köper nya kuddar, ljusstakar, blom-mor osv.

Att observera de nya inslagen i hemmet är sedan en fråga om att se, en kulturell kompetens som hör till kvinnornas sfär, förvärvat i och med socialisationen till kvinna i Asketorp. Hennes arbete får därför sin belöning när mödrar, systrar, väninnor och andra kvinnor ser dem. På liknande sätt ser och uppmärksammar män sådant som har anknytning till deras erfarenhets- och kunskapsvärld.

När det egna huset byggs och inreds är det ett påtagligt exempel på hur hans och hennes skilda kunskaps- och intresseområden kommer till uttryck. Husbygget är en angelägenhet för båda och ett projekt, som båda engagerar sig i, men på olika vis. Han är den som initierar de flesta yttre kontakterna, men valet av tomt, hus, planlösning osv sällas noga genom hennes åsikter. Under själva byggnadstiden är huset en mer direkt angelägenhet för honom än för henne, eftersom det handlar om områden som hör till den manliga världen. Han förstår tekniken, han vet orden och han kan med kunnskap resonera med andra män om vad som skall göras. Även om huset till stora delar levereras färdigt och någon yrkesman formellt står som ansvarig för byggnadsprocessen, kräver ändå byggandet stort engagemang och deltagande från hans sida. Ju mer han deltar, ju mer spar de pengar. För mannen innebär därför byggnadsperioden ett sommarhalvår när han tillbringar nästan all ledig tid vid det hus som skall bli familjens hem. Han funderar, prövar, resonerar, fattar beslut, handlar. Mer eller mindre dagligen ser han ett resultat av sitt arbete. När tapeter, golvbeklådnader, färger ut- och invändigt skall beslutas och inredningen skall bestämmas kommer hen-

nes expertis in. Men fysiskt deltar hon inte i arbetet på samma sätt som han.

Hur ett husbygge dominerar tillvaron under byggnadstiden och hur det samtidigt ger utrymme för deras skilda kunskaps- och intresseområden visas tydligt i Kristina Eliassons berättelse från hösten 1982. Hon är född och uppvuxen i Asketorp, är 30 år, tvåbarnsamma och arbetar på Asketorps vårdcentral som biträde. Hon är gift med Kent, tre år äldre och verkstadsarbetare.

Han hade bara, bara huset i huvudet. Det fanns inget annat han kunde prata om. Det kunde vara vid de mest konstiga tillfällena som han sa saker om huset. Han kunde inte koppla av någonting. Och han var besviken på mig för att jag inte intresserade mig mer för bygget. Jag kände mig nog lite skyldig över att jag inte kunde det. Men det där första på bygget kände jag att det kunde jag inte intressera mig för. Utan det var när det började växa upp så man såg var rummen skulle vara och när man kunde börja tapetsera, då tyckte jag det var kul.

Det där med inredning, med tapetsering och målning, det bestämde alltså jag. Men Kent bestämde annat, garageporten tex. Jag sa att jag ville ha en träport för det skulle passa bäst till huset. Men då sa Kent att det avgör jag, träportar är inte bra. Men sen när vi kommer till tapetseringen och målningen, då får du bestämma, det skall jag inte lägga mig i, sa han. Och jag ville ha vita fönster. Det ville inte han ha för de var svåra att underhålla. Men jag gav mig inte. Och han kommer att ha asfalt på garageuppfarten, det får jag finna mig i. Jag tycker det är hemskt, men eftersom det blir en vändzon här med asfalt menar han att det blir snyggare så. Men jag har väldigt svårt att vänja mig vid tanken att det skall vara asfalt på min tomt.

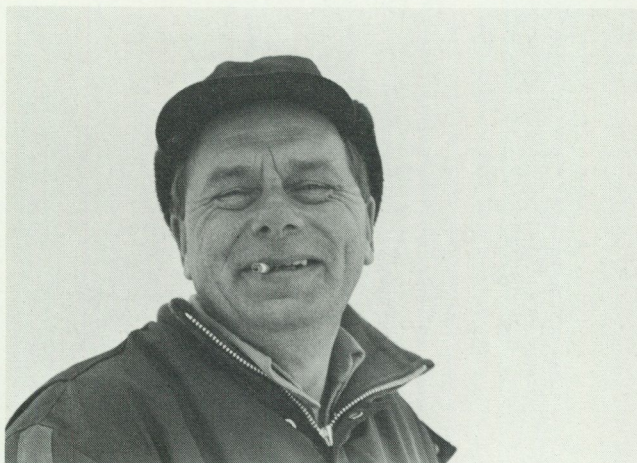
När det gäller planeringen av huset var vi lika intresserade och hade synpunkter. Det som jag fick stå för var vilka luckor vi skulle ha i köket, vilka dörrar, tapeter, att vi skulle ha parkettgolv i vardagsrummet. All inredning var det jag som bestämde, men med planlösningen var det som sagt vi båda.

Jag hjälpte till att måla utvändigt, det var det enda. Vi kunde inte ta med barnen hit, för då fick vi inget gjort. Utan jag fick sköta det där hemma. Och det var en jobbig sommar, det var så varmt. Kent åkte iväg tidigt på morgonen och kom hem ibland inte förrän nio och då var han trött och ville lägga sig. Så det var ganska enahanda.

Tisdagen 12/3 1985

Lördagen 16/3 1985

Hur olika deras engagemang var märktes också vid mina besök hos dem. På sommaren när bygget var i full gång, var Kristinas huvud fyllt av tankar på tapeter, färg på väggarna i köket, ny soffa och bokhylla och jag fick agera smakråd. Om hur själva husbygget fortlöpte sa hon ingenting. Men det gjorde däremot Kent. Han visade mig runt och antydde att han var besviken på Kristina som inte tycktes ha något intresse för de dagliga framstegen på byggplatsen. Kent tillbringade då varje ledig stund på bygget. Han hade semester och kom hem bara för att äta och sova.

När de flyttade in på hösten hade Kristina med hjälp av sin mamma och sin syster städlat och gjort rent i det nya hemmet och i den gamla bostaden. Under inflyttningsdagen gick hon runt och dirigerade var möbler och husgeråd skulle stå. Hennes syster och hennes mamma plockade in porslin i kökskåpet och Kent och hans svärfar och svåger bar och kånkade möbler. Nu hade det blivit Kristina som bestämde.

Tillvarons sårbarhet

Asketorpsborna vet att tiderna är dåliga i Asketorp, att många företag lagts ner och att arbetslösheten är stor. När det är kris i orten oroar man sig för ekonomin, när krisen är över och livet rullar vidare som förut, viker oron. Men de vet också då att han kan bli utan arbete och att hon kan drabbas av detsamma. Samtidigt vet den vuxne asketorpsbon med barn och eget hus att arbetslösheten är ett allvarligare hot för ungdomarna än för de vuxna och att samhällets skyddsnät ekonomiskt sett fungerar ganska väl vid arbetslöshet. När de ser sig omkring ser de också att verkligt långvarig arbetslöshet sällan drabbar familjer som de själva likställer sig med, familjer som är arbetssamma och idoga, som fortfarande är relativt unga, som inte har missbruksproblem och som inte lever med större materiella krav på tillvaron än andra. Det viktigaste är, anser man, att ekonomin löper, inte alltid vilket arbete man har. För kvinnorna kan en arbetslöshet bli mer långvarig, men de är inte huvudförsörjare och ef-

ter utbildning, beredskapsarbeten och tillfälliga vikariat har de så småningom nästan alltid något arbete.

Trots att det talas mycket om att många måste sälja sina hus för att de inte har råd att bo kvar, kan få ge mer än några exempel på detta och det är alltid samma, för Asketorp välbekanta, exempel som återkommer. När de ser sig omkring ser de därför också att det inte är familjer som deras egen som går ifrån huset på grund av dålig ekonomi. De familjer som säljer för att de inte kan betala bankens fordringar har nästan alltid varit sådana som på ett eller annat sätt levit i marginalen av den sociala pråktigheten. De flesta hus som säljs säljs heller inte av i första hand ekonomiska skäl, utan för att familjen skall flytta till arbete på annan ort eller för att man skall skiljas.⁶ Går man isär har den ena parten sällan råd att ensam behålla huset.

Skilsmässa, eller att gå isär som sambo, är ett allvarligt hot mot tillvaron och blir allt vanligare i Asketorp. Men det är långt ifrån ett lika påtagligt inslag i livsformen, som det är i storstäder som Stockholm.

Anledningarna bakom skilsmässorna är svåra att komma åt för en utomstående. En alltmer ansträngd ekonomi, med räntor och amorteringar som skall betalas och med värmekostnader och andra driftskostnader som stiger, kan vara en orsak. Men påtagligt är att en skilsmässa sällan innebär att en permanent fas av ensamvuxentillvaro inträffar. Efter något år har man ingått i en ny par-relation, han med en ny kvinna, hon med en ny man. Inte sällan skaffar man ett gemensamt barn, man bygger upp ett hem och man skaffar hus. Och så löper tillvaron vidare, utåt sett som förut med rutiner, sysslor och ansvar inbakade i den tudelade mans- och kvinnovärlden. De stadigvarande ensamma mödrarna då, finns inte de? Jo, men de är inte ett påtagligt inslag i ortens liv.

Men tillvaron hotas också av andra företeelser än arbetslöshet, dålig ekonomi och skilsmässa. Sjukdom och död t ex. Asketorp är visserligen inte ett så litet samhälle att alla känner alla, men samtal, resonemang

Sminkparty

Annikas studentexamen 1984

och kommentarer om andra förekommer livligt. Information om händelser och förändringar i andras liv, skvaller om man så vill, sprids snart till omvärlden. I Asketorp kan man inte vara anonym, varken när det gäller arbetslöshet, skilsmässa, otrohet, missbruk eller sjukdom. Man informerar sig och man beklagar, ibland direkt till den det gäller. Men det främmande och oväntade, som man inte har beredskap för, har man svårt att bemöta öppet inför den som drabbats. Att en ung kvinna blir änka kan få grannarna att undvika henne. Om ett litet barn dött kanske man hellre vänder bort blicken än möter föräldrarnas ögon. När vännerna skall skiljas kanske man avbryter kontakten. Trots närheten som på många sätt finns i Asketorp, finns samtidigt osäkerheten inför det ovanliga och främmande.

Det som mest upprör och engagerar asketorpsborna är det nära i tillvaron, det som skulle kunna hända en själv, som man kan identifiera sig med. Krig t ex är så avlägset. Men allvarliga olyckor, som inträffar inom några mils avstånd på platser som man känner till, resonerar man om och reagerar för. Missbruket (alkohol och narkotika) som breder ut sig, oroar många tonårsföräldrar. Barn, som råkar illa ut, talar man om och känner för. Men sådant som händer i andra länder har svårt att tränga in. Solidaritetsaktioner för barn i andra länder, barn i Nicaragua och barn i Polen, har förekommit, men mycket sporadiskt. Fredsrörelsen har mycket svårt att vinna engagemang.

När världen fylls upp av vardagens sysslor och utifrån sett oglamorösa glädjeämnen har yttervärlden och andras olyckor svårt att tränga in i Asketorp. Vardagen skyddar och fjärrar från det okända och hotfulla. Den skyddar och fjärrar från en verklighet som är andras, så länge denna inte syns vara ens egen.

Noter

- 1 Enligt Primärvårdsplan för Asketorps kommun. Uppgifterna baserar sig på FoB 1975. Uppskattningsvis bör det i själva Asketorp finnas 6–700 sådana hushåll.

- 2 Åsa Boholm tar i sin avhandling "Swedish Kinship" (1983) upp vilken viktig roll släkten spelar i ritualer som bröllop, begravningar, konfirmationer, dop och jämna födelsedagar från 50 år och uppåt.
- 3 Med material från London har Elisabeth Bott (1957) visat hur en komplementär rollfördelning mellan könen kan kopplas samman med karaktären på familjens nätverk, ju tätare knutna nätverk, ju mer distinkt rolluppdelning. Att en sådan rollfördelning samtidigt är förenad med kulturmönster inom främst arbetarklassen framgår av Bott, på ett amerikanskt material av Schneider & Smith (1973) och på norskt material av Holter et al (1975). Ulrike Prokop (1981) anser att kvinnorörelsens krav på parternas lika (jämlika) fördelning av förvärvsarbete och hemarbete mer är ett uttryck för medelklassens välutbildade yrkeskvinnor än för kvinnor i allmänhet. Bakgrunden är, menar Prokop, att den traditionella kvinnorollen (som vi t ex möter den i Asketorp) inte är ett uttryck för "kulturell eftersläpning" utan för en "kvinnlig socialkaraktär" grundad på specifikt kvinnliga livssammanhang, en kvinnokultur som lever inom företrädesvis arbetarklassen och vars innehåll är ett levande alternativ till den manliga världen där förvärvsarbete är livets mening.
- 4 Enligt en undersökning gjord av en ledamot i kommunfullmäktige, publicerad i lokaltidningen mars 1985. Uppgiften antyds redan i Primärvårdsplanen, utförd 1981.
- 5 Anita Dahlgren (1979) har skrivit om de unga männens och de unga kvinnornas världar, där den förra beskrivs som process- och produktionsinriktad och den senare som individ- och personinriktad.
- 6 Enligt uppgifter från fastighetsmäklare. Uppgiften bygger på uppskattning, inte konsekvent genomgång av hus som sålts.

Litteratur

- Boholm, Åsa. 1983. *Swedish Kinship. An Exploration into Cultural Processes of Belonging and Continuity*. Gothenburg Studies in Social Anthropology. Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Bott, Elisabeth. 1957. *Family and social network*. London.
- Dahlgren, Anita. 1979. *Två världar*. Stockholm.
- Holter, H., Ve Henriksen, H., Gjertsen, A., Hjorth, A. 1975. *Familien i klassesamfunnet*. Oslo.

Prokop, Ulrike. 1981. Kvinnors livssammanhang. Begränsade strategier och omåttliga önsknigar. Stockholm.

Schneider, D., & Smith, R. 1973. Class differences and sex roles in American kinship and family structure. University of California, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.

Everyday life as protection and defence

The setting is a normal present-day Swedish community characterized by welfare, complacency and order, a small-trader community with 5 000 inhabitants (the name Asketorp is fictive). The article discusses aspects of the community's everyday life and how the strictly ordered pattern both forms a barrier to and protects against the uncertainty and vulnerability of existence.

Mother, father, two children and one's own home are the goals in life. Life is thereafter marked by the everyday division into two worlds, the man's and the woman's world, in which the two parties have their respective skills, interests, social networks and spheres of responsibility.

Despite comparatively low incomes the material standard is high. Nearly all families with children, for example, own their own houses. To own one's own house is a matter of concern both for wife and husband and, on the basis of the building of a house, an example is given of how male and female skills, experience and interests complement one another.

But life is vulnerable. Local unemployment is comparatively high and in recent years many firms have come to grief. The economy of the families in small houses is often strained and they have high fixed costs. Divorce becomes an increasingly common threat to family unity. But as long as such events do not afflict the circle of nearest relatives and friends, this is nothing that directly worries the Asketorpians. Nor do they become involved in matters of a more sweeping kind such as peace movements, environmental movements, movements of solidarity with other countries, etc.

What most stirs up and engages the Asketorpians are matters close at hand, that they can identify themselves with. But the outside world and other misfortunes have difficulties in getting through to them when their world is filled up with their everyday occupations and the stuff of their own lives.